

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนาในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาค้นคว้า รวบรวม ความรู้และทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนากับการศึกษาจากเอกสาร วารสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาเอกสารหลักสูตร อันได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และแผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1.3 ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์ และการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย สอบถาม ผู้ทรงคุณวุฒิ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ขั้นเลือกตัวอย่างประชากรที่ศึกษา

2.1 ผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญตามแนวของ อังเดร เคลเบค (อ้างถึงใน สุวรรณ ธีรรัตน์พงษ์ 2528 : 70) ได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 36 ท่าน แบ่งผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 12 คน โดยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรการศึกษา และหลักสูตรศาสนาหรือจริยธรรม จำนวน 12 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาโดยตรง จำนวน 12 ท่าน

กลุ่มที่ 3 บุคลากรทางด้านวิชาชีพครูที่มีบทบาทรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการประถมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร จำนวน 12 ท่าน

2.2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มย่อย เพื่อใช้สัมภาษณ์และประเมินเนื้อหา ดังนี้คือ

กลุ่มย่อย ก. ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 ท่าน รวม 12 ท่าน สำหรับทำการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของเนื้อหา

พุทธศาสนา ซึ่งนำมาใช้ร่างเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาในเอกสาร
หลักสูตรและเงื่อนไขที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินเนื้อหาพุทธศาสนา

กลุ่มย่อย ข. ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ๆ ละ
8 ท่าน รวม 24 ท่าน สำหรับทำการประเมินเกณฑ์เนื้อหาพุทธศาสนา โดยให้น้ำหนักความสำคัญ
ตามเงื่อนไขดังกล่าว ได้แก่ ด้านความเหมาะสมกับวัยของเด็ก และความจำเป็นในการนำไปใช้
ในชีวิตประจำวัน

เหตุผลที่ใช้จำนวนผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มย่อย ก น้อยกว่าผู้เชี่ยวชาญ ในกลุ่มย่อย ข เพราะ
ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มย่อย ก ใช้สำหรับทำการสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
เอกสาร ส่วนผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มย่อย ข ต้องการผู้เชี่ยวชาญกลุ่มละ 8 ท่าน ซึ่งเป็นจำนวนที่
เหมาะสมในการกำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่ม ตามแนวทางของอังเคอร์ เคลเบค

3. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภทคือ

- 3.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- 3.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- 3.3 ตารางวิเคราะห์เนื้อหา

3.1 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร
จำนวน 12 ท่าน เพื่อให้ได้เนื้อหาพุทธศาสนา และเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณา กำหนดเนื้อหา
พุทธศาสนา ในระดับประถมศึกษา ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวคิด สำหรับร่างเกณฑ์วิเคราะห์เนื้อหา
โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ มีคำถามหลัก 3 ประการ คือ

1. ลักษณะเนื้อหาพุทธศาสนาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร
2. เงื่อนไขสำคัญในการกำหนดเนื้อหาพุทธศาสนาที่จะบรรจุไว้ใน

หลักสูตรประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ด้าน ได้แก่ ความจำเป็นในการนำไปใช้
ในชีวิตประจำวัน และความเหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งเงื่อนไข 2 ด้านนี้ นับเป็นเกณฑ์ที่จำเป็น
จะต้องพิจารณา ในการพิจารณาเลือกเนื้อหาสำหรับเด็ก (สังค อุทรานันท์ 2530 :

122 - 123)

3. ข้อเสนอแนะทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับเนื้อหาและอุปกรณ์ในการกำหนด

เนื้อหาพุทธศาสนา

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ สกุล เพศ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ วันเดือนปีเกิดที่สัมภาษณ์ รวมทั้งความสนใจ ความสามารถ หรือ ผลงานเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่เป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับลักษณะเนื้อหา พุทธศาสนา และเงื่อนไขในการพิจารณา จำนวน 4 ข้อ ได้แก่

1. ทิศนะเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษากับพุทธศาสนาว่ามีความเห็นในเรื่องนี้อย่างไร และลักษณะเนื้อหาพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
2. การสอนพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาควรจะทำหนดเนื้อหาอะไรบ้าง
3. เนื้อหาพุทธศาสนาแต่ละลักษณะถ้าจะจัดแบ่งออกได้เป็นที่ประเภทอะไรบ้าง
4. การพิจารณาเลือกเนื้อหาพุทธศาสนา ควรมีเงื่อนไขอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาพุทธศาสนา จำนวน 2 ข้อ ได้แก่

1. ปัญหาอุปสรรคในการกำหนดเนื้อหาพุทธศานาน่าจะมีอะไรบ้าง
2. มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาพุทธศาสนา

3.2 แบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาลงความเห็นต่อร่างเกณฑ์ซึ่งสร้างขึ้น โดยนำแนวความคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาพุทธศาสนาแต่ละเงื่อนไข จากนั้นนำร่างเกณฑ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักสูตร ตรวจสอบ การใช้ภาษา ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการร่างเกณฑ์เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนแล้วจึงเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 ท่านให้ความเห็นต่อเกณฑ์ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า มี 5 ระดับ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย กำหนดน้ำหนักคะแนนไว้แต่ละเงื่อนไข มีความหมายดังนี้

ความเหมาะสมกับวัยของเด็ก

- ระดับ 5 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับวัยของเด็กมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับวัยของเด็กมาก
 ระดับ 3 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับวัยของเด็กปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับวัยของเด็กน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับวัยของเด็กน้อยที่สุด
 หรือไม่เหมาะสมเลย

ความจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- ระดับ 5 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก
 ระดับ 3 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง ลักษณะเนื้อหาที่เห็นว่ามีจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุดหรือไม่มีจำเป็นเลย

แล้วดำเนินการวิเคราะห์โดยรวมคะแนนในเนื้อหาแต่ละข้อตามคะแนนที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยอาศัยแนวของเบสต์ (Best 1970 : 175) ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง สมควรใช้เป็นเกณฑ์มากที่สุด
 3.50 - 4.49 หมายถึง สมควรใช้เป็นเกณฑ์มาก
 2.50 - 3.49 หมายถึง สมควรใช้เป็นเกณฑ์ปานกลาง
 1.50 - 2.49 หมายถึง สมควรใช้เป็นเกณฑ์น้อย
 1.00 - 1.49 หมายถึง สมควรใช้เป็นเกณฑ์น้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินกำหนดลักษณะเนื้อหาพุทธศาสนาที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ มีค่ามัธยิมเลขคณิตในแต่ละเงื่อนไข ตั้งแต่ระดับมากคือ 3.50 ขึ้นไป สำหรับในข้อที่ได้ค่ามัธยิมเลขคณิตต่ำกว่า 3.50 จะใช้การทดสอบค่า t เพื่อดูว่าค่ามัธยิมเลขคณิตนั้น มีความแตกต่างกับค่า 3.50 อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ หากข้อใดไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญก็ให้รายชื่อนั้นเป็นเกณฑ์ด้วย

3.3 ตารางวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนาที่ปรากฏในเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. นำเกณฑ์ลักษณะเนื้อหาพุทธศาสนาที่ผ่านเกณฑ์การตัดสินจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาสรุปเป็นเกณฑ์จริงเพื่อใช้ตรวจสอบเนื้อหาพุทธศาสนาในเอกสารหลักสูตร
2. เขียนตารางวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์และเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตร โดยใช้ตารางวิเคราะห์ 1 แผ่นต่อ 1 วิชา และต่อ 1 ชั้น

จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาพุทธศาสนาในเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรกับเกณฑ์จริงที่กำหนดขึ้น เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบเนื้อหาพุทธศาสนาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการสัมภาษณ์ ส่งแบบสอบถามและวิเคราะห์เนื้อหาด้วยตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มย่อย ก. จำนวน 12 ท่าน ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเนื้อหาพุทธศาสนา และเงื่อนไขในการพิจารณากำหนดเนื้อหาพุทธศาสนา

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มย่อย ข. จำนวน 24 ท่าน ทำการพิจารณาและประเมินร่างเกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนา โดยจัดส่งแบบสอบถาม และ

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งรับแบบสอบถามคืน ภายในสองสัปดาห์ ในชั้นตอนนี้
ผู้วิจัยทำหน้าที่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญจากบัณฑิตวิทยาลัย เช่นเดียวกัน

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนาในเอกสารหลักสูตรตาม
ชั้นตอนดังนี้

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และเกี่ยวข้องทางด้านหลักสูตรการศึกษา
และหลักสูตร พุทธศาสนา และจริยธรรม จำนวน 1 ท่าน ทำการวิเคราะห์ เนื้อหาพุทธศาสนา
ในเอกสารหลักสูตรเป็นบางส่วน
2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนาในเอกสารหลักสูตร
แล้วเปรียบเทียบกับกรวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยโดยยึด
ความเห็นที่ตรงกันตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นความแม่นยำในการวิเคราะห์ของผู้วิจัยปรากฏว่า
ผลการวิเคราะห์ตรงกัน ร้อยละ 92.75 จึงถือได้ว่าผู้วิจัยมีความแม่นยำในการวิเคราะห์ใน
ครั้งนี้
3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ในส่วนที่เหลือทั้งหมด แล้วนำผลมา
สรุปเพื่อแสดงถึงเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับชั้นตอนดังนี้

5.1 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับลักษณะเนื้อหา
พุทธศาสนาและเงื่อนไขในการกำหนดเนื้อหา ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งหมดที่ได้จากการ
สัมภาษณ์ เพื่อสรุปเป็นร่างเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์โดยคำนวณ
ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อตัดสินร่างเกณฑ์และทดสอบความมีนัยสำคัญ
ของค่ามัธยฐานเลขคณิตที่คำนวณได้ว่าต่ำกว่า 3.5 หรือไม่โดยใช้การทดสอบค่า t

5.3 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาพุทธศาสนา สำหรับทำการวิเคราะห์เนื้อหา
พุทธศาสนาที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตร เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา
แล้วหาค่าร้อยละ เพื่อแสดงความมากน้อยของเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักสูตรนี้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ค่ามัธยฐานเลขคณิต

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N} \quad (\text{ประกอบ กรรณสูต 2525 : 40})$$

$\bar{X}$ แทน ค่ามัธยฐานเลขคณิต

f แทน จำนวนความถี่

x แทน คะแนนที่ได้

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

6.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left(\frac{\sum fx}{N}\right)^2} \quad (\text{ประกอบ กรรณสูต 2525 : 52})$$

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

f แทน จำนวนความถี่

x แทน คะแนนที่ได้

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

6.3 ใช้ค่า t - test (ทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยกับค่าคงที่) โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X} - a}{S.D./\sqrt{n}} \quad (\text{บุญธรรม กิจปริตาริสุทธิ์ 2527 : 296})$$

a แทน ค่าที่คาดหวัง (3.5)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่ากลางเลขคณิตหรือคะแนนเฉลี่ย